

Mgr Magdalena Suska-Szczerbicka

Słuchaczka Zaocznych Studiów Doktoranckich

Uniwersytet Szczeciński, Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania

Wpływ światowego kryzysu gospodarczego na finansowanie energetyki wiatrowej w Polsce

(Influence of the global economical crisis on the process of financing wind energetic in Poland).

Wprowadzenie

Przedstawienie wpływu światowego kryzysu na finansowanie energetyki wiatrowej w Polsce jest celem niniejszego artykułu. Kryzys - termin pochodzi z greckiego "krisis" oznacza, dokonanie wyboru, podjęcie decyzji pod presją czasu¹. W życiu każdego człowieka występuje ciągle zmaganie się z sytuacjami, których nie można przewidzieć. Kumulowanie się wielu nierozwiązanych spraw w danej dziedzinie prowadzi do kryzysu. Najczęstszym powodem kryzysu jest niewłaściwa komunikacja bądź jej brak w czasie rozwiązywania problemu we wczesnej fazie jego występowania. Kryzys finansowy to sytuacja, w której pojawiają się poważne zakłócenia na rynkach finansowych. Charakteryzują się znacznym spadkiem cen aktywów oraz upadłością wielu instytucji finansujących i niefinansujących. Czynniki wyzwalające kryzys to: wzrost stóp procentowych, wzrost niepewności, wpływ aktywów na bilans oraz panika bankowa.² W skutek negatywnych emocji ludzie wykazują brak zaufania i są mniej skłonni do ponoszenia ryzyka. Momentem przełomowym dla tej sytuacji był 15 września 2008 kiedy to upadł wielki bank Lehman Brothers, czwarty największy bank inwestycyjny w USA. Pod wpływem polityki fiskalnej Ameryki następuje ostateczna zmiana struktury europejskich oszczędności i inwestycji.³ Główną przyczyną tego

¹ Wikipedia, Wolna encyklopedia, zob.: http://pl.wikipedia.org/wiki/Kryzys_%28definicja%29

² F.Mishkin: *Ekonomika pieniądza, bankowości i rynków finansowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s.275

³ P.A.Samuelson, W.D.Nordhaus: *Ekonomia tom 2*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004, s. 551

boomu była rewolucja w dostępie do kredytów hipotecznych dzięki sekurytyzacji.⁴ Fundusze sekurytyzacyjne kupowały od banków kredyty hipoteczne i zamieniały je na papiery wartościowe, które dalej sprzedawały funduszom emerytalnym i inwestycyjnym. I tak na rynki hipoteczne powracał kapitał. Przez ostatnie lata to właśnie ten sektor wyciągał rynki z kolejnych dołków, a teraz to banki ciągną w dół całą gospodarkę. Banki w takich krajach jak: Ameryka, Wielka Brytania, Hiszpania, Irlandia, Australia czy Nowa Zelandia poniosły znaczne straty i w celu minimalizacji strat znacznie zmniejszyły limity dla banków córek również w Polsce. Nasz kraj po wejściu do Unii Europejskiej stał się częścią jednolitego rynku w zakresie usług finansowych i jako część składowa tego rynku powinien być przygotowany na zmiany wynikające ze światowego kryzysu gospodarczego. Tak jak w krajach europejskich rośnie popyt na kapitał, który jest ograniczony w dostępie. W naszym kraju przedsiębiorstwa zaczynają odczuwać stan niepokoju, muszą wykreować własną zdolność do stawiania czoła wydarzeniom wyjątkowym i zaskakującym, twórczego rozwiązania problemów,⁵ muszą dostosować się do panującej w otoczeniu sytuacji, która wywiera presję powodując ograniczenie w sposobie działania.

1. Światowy kryzysu finansowy i jego wpływ na rynek energetyki wiatrowej w Polsce.

Globalne spowolnienie gospodarcze zmusiło przedsiębiorców do bardziej ostrożnych działań i prowadzenia swojego biznesu. W tej perspektywie poszukuje się inwestycji, które jak najszybciej mogą generować przychody. Prywatni inwestorzy angażują swoje kapitały w nowe dobrze rokujące przedsięwzięcia. Posiadając pomysł na rozwój przy właściwym wykorzystaniu możliwości finansowych mogą wzmocnić swoją pozycję. Zainteresowanie inwestycjami w elektrownie wiatrowe jest dosyć duże. Branża energetyczna wykazuje zainteresowanie inwestorów krajowych jak i zagranicznych. Według Polskiego Stowarzyszenia Energetyki Wiatrowej w Szczecinie szacuje się, że obecnie na polskim rynku jest około tysiąca podmiotów, które przygotowują się do tego typu inwestycji. Rozwój tego sektora stanowi jeden z priorytetów Dyrektyw Unii Europejskiej, która nakłada na państwa członkowskie nowe zobowiązania. Wyznaczony cel dla Polski to 7,5 % udział energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do 2010 roku; a do 2020 roku aż do 20% wykorzystywanej przez Polskę energii elektrycznej. Sektor energetyczny czekają duże

⁴ K.Dolniak: 20 pytań do..., „Forbes”, 2009, nr 2, s.21

⁵ J. Penc: „Strategiczny system zarządzania, holistyczne myślenie o przyszłości, formułowanie misji i strategii”, Agencja Wydawnicza PLACET, Warszawa 2001, s.11

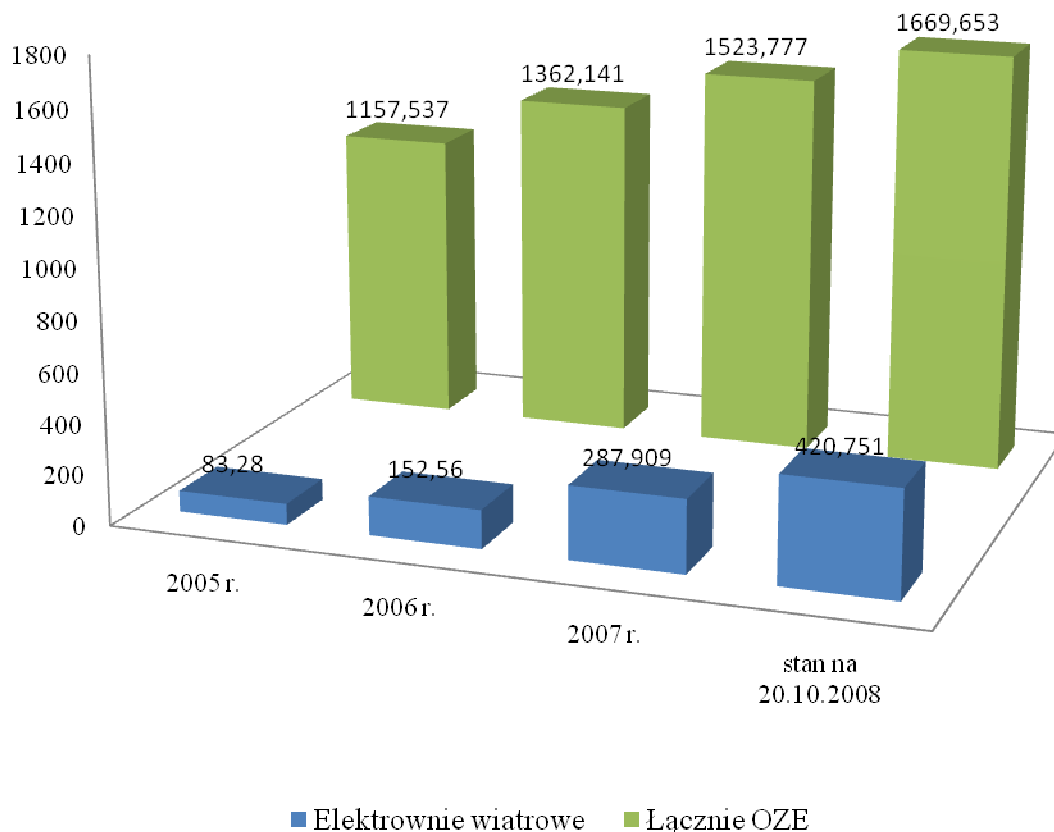
zmiany, długoterminowy wzrost popytu na energię oraz wymóg redukcji emisji dwutlenku węgla powoduje konieczność dostosowania się do sytuacji. W obecnej sytuacji kryzysu finansowego trudno jest uzyskać środki na finansowanie inwestycji i producenci turbin muszą nieco korygować swoje strategie rozwojowe z uwagi na wywołany tą sytuacją spadek popytu na turbiny. Sytuacja ta powoduje ograniczenie projektów inwestycyjnych, a co za tym idzie skrócenie czasu oczekiwania na elektrownię. Zdaniem ekspertów spadek cen stali, czy miedzi spowoduje również spadek cen turbin. Spadek ceny turbin, skrócenie czasu oczekiwania na ten produkt oraz wsparcie ze strony państwa dla energetyki odnawialnej czynią ten sektor interesującym.

2. Rynek energetyki wiatrowej w Polsce

Rynki umożliwiają kontakt nabywców i sprzedawców dóbr i usług. Rynek to proces prowadzący do wzajemnego uzgodnienia dzięki odpowiednim dostosowaniom.⁶ Od kilku lat obserwuje się stały wzrost zainteresowania ze strony przedsiębiorców elektrowniami wiatrowymi. Ma to związek ze zmieniającym się podejściem do środowiska i jego ochrony. Nowoczesne zarządzanie środowiskiem stało się w ostatnich czasach obszarem badań w wielu naukach. Jak dowodzi wielu naukowców i analityków z dziedziny przyrody, prawa i ekonomii elektrownie wiatrowe są jedną z najbardziej konkurencyjnych technologii na świecie. Budowa farmy wiatrowej pozwala na produkcję „zielonej energii” bez emisji zanieczyszczeń, co w dużej mierze przyczynia się do poprawy stanu środowiska. Zainteresowanie jest dość spore, tym bardziej, że coraz głośniej mówi się, że to obiecujące źródło dochodu. Świadomi problemów ekologicznych inwestorzy dokonując wyboru kierunków i sposobów rozwoju przedsiębiorstwa uwzględniają nie tylko rachunek ekonomiczny. W Polsce wciąż wzrasta liczba budowanych farm. Wielkość inwestycji w tej branży wzrasta z roku na rok. Biorąc pod uwagę moc zainstalowanych elektrowni wiatrowych według danych Urzędu Regulacji Energetyki w Polsce zaobserwować możemy znaczny wzrost koncesjonowanych instalacji. Przyjmując 2005 rok jako rok bazowy, zauważyć możemy, że w 2006 roku odnotowano wzrost zainstalowanych mocy aż o 83,19%. W 2007 roku moc zainstalowana wzrosła o 88,72% w stosunku do 2006 roku. W 2008 roku do 20 października zanotowano 46,14% wzrost mocy z zainstalowanych elektrowni. Na podstawie danych dotyczących 2008 roku można stwierdzić, że także energetykę wiatrową dotknął kryzys.

⁶ D.Begg, S.Fischer, R.Dornbusch: Mikroekonomia, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007, s.39

Rys.1. Moc zainstalowanych elektrowni wiatrowych (MW) w stosunku do łącznej mocy Odnawialnych Źródeł Energii (Stan na 20.10.2008)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.ure.gov.pl

Biorąc pod uwagę poziom produkcji energii elektrycznej w Polsce z danych Urzędu Regulacji Energetyki wynika, że produkcja energii z OZE stanowiła 4,33% ogółu wytworzonej energii elektrycznej, natomiast produkcja energii z elektrowni wiatrowych (zob. rys.1) stanowiła w 2007 roku 9% ogółu wytworzonej energii ze źródeł odnawialnych. Według Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 03 listopada 2006 udział OZE produkcja energii elektrycznej wymagana na 2005 rok wynosi 3,10% łącznej produkcji energii elektrycznej, a wykonany 3,462%; wymagana na 2006 rok wynosi 3,60% łącznej produkcji energii elektrycznej, a wykonany 3,757%; wymagana na 2007 rok wynosi 5,10% łącznej produkcji energii elektrycznej, a wykonany 4,330%. Na kolejne lata według Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 2008 udział porządzany dla technologii OZE w produkcji energii elektrycznej wynosi na 2008 rok - 7%, 2009 rok – 8,7%, 2010 rok – 10,4% i na tym

poziomie do 2012 roku, 2013 rok – 10,9%, 2014 rok – 11,4%, 2015 rok – 11,9%, 2016 – 12,4%, 2016 rok – 12,4%, 2017 rok – 12,9%

Pomimo ciągłego wzrostu produkcji energii w stosunku do lat ubiegłych 2008 rok nie był zadowalający. W całym 2008 roku produkcja energii elektrycznej spadła o 1,9 % w stosunku do okresu roku poprzedniego, zaś w samym grudniu zmniejszyła się o 9,8 % . Spadek popytu na energię to niewątpliwie efekt kryzysu gospodarczego, powodować może obniżenie cen energii. To może być szansa na podniesienie efektywności energetycznej w naszym kraju. Należy poszukać szans i korzystać z wszelkich możliwości jakie daje nam w tej branży Unia Europejska.

3. Wpływ światowego kryzysu na finansowanie inwestycji energetyki wiatrowej w Polsce

Obecna sytuacja na rynku spowodowała zwiększone wymagania wobec zarządzania finansami organizacji, którego rola polega na pozyskiwaniu źródeł finansowania działalności firmy oraz lokowaniu ich w składnikach majątkowych w sposób pozwalający na realizację strategicznego celu.⁷ Sytuacja na rynku jest trudna, a pozyskanie kapitału dla realizacji przedsięwzięć jest skomplikowane. Należy liczyć się z faktem, że nie ulegnie poprawie jeszcze przez jakiś czas. Polska energetyka wiatrowa wymaga nakładów finansowych, a w tej sytuacji znalezienie środków potrzebnych do budowy farm wiatrowych jest niezwykle trudne. Banki niechętnie finansują nowe inwestycje, ostrożnie szacując ryzyko. Kryzys finansowy spowodował spadek aktywów finansowych, co powoduje ograniczenie ich napływu z zagranicy. W wyniku tego banki ograniczają dostępność kredytów, a kredyty dostępne stały się droższe. Zamrożenie środków finansowych w taką inwestycje wymaga dokonania kalkulacji opłacalności, ustalenia przewidywanych nakładów inwestycyjnych oraz spodziewanych zysków. W procesie zdobywania funduszy na działalność w czasie załamania na rynku kredytowym wydają się być dotacje unijne.

Fundusze unijne na lata 2007-2013 oferują między innymi możliwość finansowania projektów w zakresie energii odnawialnej. W programie Narodowa Strategia Spójności 2007-2013 szanse mają i farmy wiatrowe. Środki unijne na ten cel dostępne są w ramach Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”. Dostępne są także środki dla przedsięwzięć w zakresie odnawialnych źródeł energii w Programie Kogeneracji Narodowego Funduszu

⁷ W.Bień: Zarządzanie finansami przedsiębiorstwa, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2002, s.14

Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Programy te mają za zadanie wspomóc proces wychodzenia z kryzysu gospodarczego producentów oraz inwestorów wpływających swoimi działaniami na ochronę środowiska. Program opracowany na lata 2009-2012. Program współgra z zapisami Pakietu Energetyczno-Klimatycznego, którego jednym z priorytetów jest wsparcie OZE. Nasz kraj musi wypełnić zobowiązania wynikające z Dyrektywy 2001-77-EC.⁸ Komisja Europejska ujawniła plan podziału pieniędzy z budżetu UE na walkę z kryzysem. Najbardziej ma na tym skorzystać Polska energetyka.⁹ Polska będzie miała do wydania ponad 67 miliardów euro do 2013 roku. Inwestorzy będą mogli pożyczyć do 50 milionów złotych, nie więcej niż 75% kosztów poniesionych na realizację inwestycji. Pożyczki mają być oprocentowane w wysokości 6% i udzielone na okres nie dłuższy niż 15 lat spłaty. Inwestorzy mogą sięgać po środki biorąc udział w konkursie. Inwestorzy nie kryją swojego zainteresowania, jednak są rozczarowani faktem, że mechanizm wsparcia nie jest bezzwrotny. Jednak nie wyklucza się umarzania pożyczek.

Źródłem finansowania budowy elektrowni w projektach unijnych może być również leasing. Ofertę leasingową dla mikro, małych i średnich przedsiębiorców przygotował między innymi Europejski Fundusz Leasingowy, BZWBK Finanse & Leasing S.A i Europejski Bank Inwestycyjny.

Szansą na przyszłość wydaje się być również „Plan stabilności i rozwoju – wzmocnienie gospodarki Polski wobec światowego kryzysu finansowego”, który wpisuje się w pakiet działań antykryzysowych.¹⁰ Ma to umożliwić zwiększenie dostępu mikro, małych i średnich przedsiębiorców do finansowania inwestycji. Choć kryzys finansowy również dotknął Polski rynek energetyki wiatrowej, ważne jest by dostrzegać szanse i korzystać z wszelkich możliwości by dokonać realizacji zadań.

4. Przewidywane zmiany na najbliższy okres

Branża energii odnawialnej, w tym wiatrowej nie odczuła jeszcze w tak dużym stopniu zmian w wyniku spowolnienia gospodarczego, ale i tu będą odczuwalne skutki kryzysu. Zmniejsza się zapotrzebowanie na energię, co oznacza weryfikację założonych przychodów.

⁸ (zob): Dyrektywa 2001/77/EC: Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 września 2001 w sprawie promowania energii elektrycznej produkowanej z odnawialnych źródeł energii na wewnętrznym rynku energetycznym, s.2

⁹ K.Niklewicz, D.Pszczółkowska: Unia będzie finansować polską energetykę, „Gazeta Wyborcza”, 2009, nr ,

¹⁰ P.Gdański: Sposób na kryzys, Forbes, Diamenty Forbesa”, Warszawa, 2009, nr 2

Można się spodziewać obniżenia cen energii. Jeżeli podejmowane będą próby blokowania podwyżek cen energii elektrycznej, to należy się spodziewać zahamowania inwestycji w nowe moce. Przy niskim poziomie cen energii inwestowanie w ten rynek może okazać się nieopłacalne, a banki nie będą chciały finansować mało ekonomicznych projektów. Jednak z rozwoju energetyki wiatrowej nie można zrezygnować, należy zwiększać konkurencyjność tego rynku. Pomimo kryzysu w naszym kraju powstaje coraz więcej małych farm wiatrowych, nie przekraczających 1 MW zainstalowanej mocy. Są to często pojedyncze małe elektrownie, które stawiają krajowi inwestorzy. Z powodu braku dofinansowania małych farm, wielu inwestorów skłaniać się będzie do zakupu używanych elektrowni wiatrowych z Europy. Umożliwienie dostępu do finansowania zewnętrznego projektów dla małych i dużych inwestorów pozwoli uniknąć zahamowania rozwoju tego rynku. Energetyka wiatrowa jest swojego rodzaju inteligentnym przykładem na wykorzystanie pieniędzy obywateli UE w ich własnych gospodarkach.

Podsumowanie

Nasz kraj jako składowa rynku europejskiego i światowego powinien być przygotowany na zmiany wynikające z uczestnictwa w nim oraz na kryzysy gospodarcze i finansowe. Podmioty gospodarcze muszą liczyć się ze stanami zaburzenia i niepewności. Sytuacja kryzysu wywiera presję na organizacje powodując ograniczenie w sposobie działania, jednak inwestując w branżę energetyki wiatrowej wspieramy ochronę klimatu, niezależność energetyczną, rozwój technologiczny, rozwój firm i miejsc pracy a przede wszystkim możemy pobudzić rozwój gospodarczy.

BIBLIOGRAFIA

1. Begg D., Fischer S., Dornbusch R.: *Mikroekonomia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007
2. Bień W.: *Zarządzanie finansami przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2002
3. Mishkin F.: *Ekonomika pieniądza, bankowości i rynków finansowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002
4. Penc J.: *Strategiczny system zarządzania, holistyczne myślenie o przyszłości, formułowanie misji i strategii*, Agencja Wydawnicza PLACET, Warszawa 2001
5. Samuelson P.A., Nordhaus W.D.: *Ekonomia, tom 2*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004
6. Zbiór aktów prawnych WE w zakresie funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności na lata 2007-2013, Warszawa 2006
7. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego „*Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko Projekt, Narodowa Strategia Spójności 2007-2013*”, Warszawa 1 sierpnia 2006
8. Ministerstwo Środowiska „*Odnawialne Źródła Energii Podstawowe Informacje, Departament Globalnych Problemów Środowiska i Zmian klimatu*”, Warszawa 2007
9. Dyrektywy 2001/77/EC: *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 września 2001 w sprawie promowania energii elektrycznej produkowanej z odnawialnych źródeł energii na wewnętrznym rynku energetycznym*
10. Polskie Stowarzyszenie Energetyki Wiatrowej „*Energetyka Wiatrowa w Europie i w Polsce*”, Szczecin 2008.
11. „Gazeta Wyborcza”: *Unia będzie finansować polską energetykę*, 2009, nr
12. „Forbes: Diamenty Forbesa”, *Sposób na kryzys*, Warszawa, 2009, nr 2
13. Wikipedia, *wolna encyklopedia*: http://pl.wikipedia.org/wiki/Kryzys_%28definicje%29
14. Newsletter.wnp.pl